

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	9
1 INTRODUCTIE	12
1.1 Inleiding	12
1.2 Problemen in het onderwijs	12
1.3 De gevolgen voor het onderwijs op (zeer) kleine scholen in Fryslân	15
1.4 De kleine school als krachtige leeromgeving	17
1.5 Probleemstelling van het onderzoek en opzet van het boek	18
2 LEREN EN GEZAMENLIJKE KENNISCONSTRUCTIE	21
2.1 Inleiding	21
2.2 De klassieke leertheorieën: het behaviorisme	22
2.3 De klassieke leertheorieën: de cognitieve leertheorie	23
2.4 De klassieke leertheorieën: de sociaal-culturele leertheorie	25
2.5 Moderne leertheorieën: <i>Activity theory</i> en de theorie van <i>situated cognition</i>	28
2.6 Moderne leertheorieën: <i>Knowledge building</i>	31
2.7 Principes van leren en gezamenlijke kennisconstructie	34
3 TAALGEBRUIK IN HET PROCES VAN GEZAMENLIJKE KENNISCONSTRUCTIE	38
3.1 Inleiding	38
3.2 Taal en taalgebruik	39
3.3 Taalgebruik en leren	42
3.3.1 Taalgebruik en leren: het dialogisch principe	43
3.3.2 Taalgebruik (en leren) in de context van de school	44
3.3.3 Taalgebruik en leren in klassikale interactie en in peer interactie	46
3.4 Samenvattend	51
4 MEERTALIGHEID IN HET ONDERWIJS	53
4.1 Inleiding	53
4.2 Begripsbepaling	54
4.3 Meertaligheid in het onderwijs	56
4.4 Meertaligheid in het Friese (basis)onderwijs: situatieschets en onderzoeksbevindingen	57
4.5 <i>Code-switching</i> in interactie	61

PROFESSIONALISERING EN SCHOOLONTWIKKELING	66
5.1 Inleiding	66
5.2 Theorie van professionalisering	67
5.2.1 Professionalisering als een vorm van kennisoverdracht	68
5.2.2 Professionalisering als een vorm van sociale participatie	69
5.2.3 Professionalisering als een vorm van collectief leren	72
5.2.4 Gedeeld inhoudelijk leiderschap	74
5.3 Product- en/of procesgericht professionaliseren	75
5.3.1 Kritiek op de procesgerichte benadering	75
5.3.2 Focus op proces en resultaat	76
5.4 Uitgangspunten voor een interventie	80
DE METHODE VAN ONDERZOEK	82
6.1 Inleiding	82
6.2 De interventie	83
6.2.1 Doelstellingen van de interventie	84
6.2.2 De uitvoering van de interventie	86
6.2.3 De participanten	90
6.3 De onderzoeksvragen	102
6.4 De methodes van dataverwerving	105
6.5 Data-analyses	108
HET VERLOOP VAN DE INTERVENTIE <i>RUIMTE VOOR LEREN:</i>	
EEN SCHOOLPORTRET	111
7.1 Inleiding	111
7.2 Het verloop van de interventie op schoolniveau	112
7.2.1 De rol en betrokkenheid van de directeur	113
7.2.2 De beginsituatie aan de hand van de afgenomen vragenlijsten	114
7.2.3 De beginsituatie met betrekking tot het taalonderwijs op school	116
7.2.4 De interventie kort beschreven	118
7.2.5 Het verloop van de interventie	118
7.2.6 De ontwikkeling op schoolniveau	123
7.3 Het verloop van de interventie in de onderbouw	128
7.3.1 De beginsituatie in de onderbouw	128
7.3.2 De ontwikkelingen in de onderbouw	131
7.3.3 De veranderingen in de onderbouw	136
7.4 Het verloop van de interventie in de middenbouw	140
7.4.1 De beginsituatie in de middenbouw	140
7.4.2 De ontwikkelingen in de middenbouw	144
7.4.3 De veranderingen in de middenbouw	149
7.5 Het verloop van de interventie in de bovenbouw	155
7.5.1 De beginsituatie in de bovenbouw	156
7.5.2 De ontwikkeling in de bovenbouw	

7.5.3	De veranderingen in de bovenbouw	160
7.6	Conclusies en discussie	165
8	KLASSIKALE INTERACTIE IN COMBINATIEKLASSEN ALS BASIS VOOR LEREN EN GEZAMENLIJKE KENNISCONSTRUCTIE	168
8.1	Inleiding	168
8.2	Variatie in klassikale interactie	170
8.3	Variatie in de participatiestructuren	175
8.4	De ontwikkelingen van de klassikale interactie gedurende de interventie	194
8.4.1	Van een beperkt interactief naar een dialogisch participatiekader	196
8.4.2	Ontwikkelingen vanuit een beperkt interactief participatiekader naar een discussiekader	199
8.5	Gezamenlijke kennisconstructie in klassikale gesprekken	210
8.6	Conclusies en discussie	219
9	DE ROL VAN PEER INTERACTIE IN HET PROCES VAN SAMEN WERKEN EN GEZAMENLIJKE KENNISCONSTRUCTIE	227
9.1	Inleiding	227
9.2	Peerinteractie tijdens de voorbereiding van een project	228
9.3	Peerinteractie tijdens de uitvoering van een project	238
9.3.1	Gesprekken om een activiteit te plannen	239
9.3.2	Gesprekken om de voortgang te monitoren	244
9.4	Conclusies en discussie	251
10	CONVERSATIONAL CODE-SWITCHING ALS EEN INTERACTIONEEL FENOMEEN VAN GEZAMENLIJKE KENNISCONSTRUCTIE IN MEERTALIGE KLASSEN	256
10.1	Inleiding	256
10.2	Bevindingen met betrekking tot tweetaligheid in de klas: het globale beeld	258
10.3	Patronen van <i>conversational code-switching</i> in meertalige klassen in Fryslân	259
10.4	<i>Code-switching</i> tijdens klassikale interactie	266
10.5	De cognitieve functies van <i>conversational code-switching</i> in peer interactie	271
10.6	Conclusies en discussie	283
11	CONCLUSIES EN DISCUSSIE	287
11.1	Inleiding	287
11.2	Conclusies	287
11.2.1	Ontwikkelingen gedurende de interventie, op een van de scholen	287
11.2.2	Klassikale interactie	291
11.2.3	De rol van peerinteractie in het proces van samen werken en gezamenlijke kennisconstructie	294
11.2.4	<i>Conversational code-switching</i> in meertalige klassen	296
11.2.5	Samenvattende conclusie	297

11.3 Discussie	298
11.3.1 Methodologische discussie	298
11.3.2 Inhoudelijke discussie	301

LITERATUUR **311**

BIJLAGEN **324**

Bijlage 1	Stappenplan voor leerkrachten (verkorte versie)	324
Bijlage 2	Logboek voor leerkrachten ten behoeve van het actieonderzoek	327
Bijlage 3	Doelstellingen/didactisch kader van de interventie	328
Bijlage 4	De chatsessie (voor leerlingen)	330
Bijlage 5	Vragenlijst Opvattingen over leren en gezamenlijke kennisconstructie	332
Bijlage 6	Vragenlijst Inschatting eigen gedrag m.b.t. leren en gezamenlijke kennisconstructie	338
Bijlage 7	Betrouwbaarheidsanalyse vragenlijsten	344

SAMENVATTING **346**

GEARFETTING **359**

SUMMARY **372**

GRONINGEN DISSERTATIONS IN LINGUISTICS **383**